మహాభారతము

విరాట పర్వము

ప్రథమ ఆశ్వాసము

శ్రీయన గౌరినాబరగు చెల్వకు జిత్తము పల్లవింప భ
ద్రాయితమూర్తి య్యై హరిహరంబగు రూపము దాల్చి విష్ణు రూ
పాయ నమశ్శివాయ యని పల్కెడు భక్తజనంబు వైదిక
ధ్యాయిత కిచ్చ మెచ్చు పరతత్త్వము గొల్చెద నిష్టసిద్ధికిన్.

(తిక్కనామాత్యుడు పై ప్రార్ధనా పద్యంతో మహాభారతం, విరాట పర్వము ప్రారంభించాడు).

మహా భారతం సంస్కృతంలో భగవాన్ వేద వ్యాసుడు రచించాడు. దానిని తెలుగులో కవిత్రయం అనువదించారు. ఈ అనువాదం మొత్తం పద్యములు, వచనములో సాగింది.

క్రీ.శ.1022 ప్రాంతంలో రాజరాజ నరేంద్రుడు రాజమహేంద్రవరమును (ప్రస్తుత రాజమండ్రి) రాజధానిగా చేసుకొని ఆంధ్ర దేశాన్ని పరిపాలించాడు.

ఆయన ఆస్థానం లో నన్నయభట్టారకుడు అనే మహాకవి ఉండేవాడు. రాజ రాజ నరేంద్రుని కోరిక మేరకు నన్నయభట్టారకుడు క్రీ.శ.1055 ప్రాంతంలో మహా భారతం ఆదిపర్వము నుండి అరణ్యపర్వములో కొంత భాగము వరకు తెనిగించాడు.

తరువాత క్రీ.శ.1255-60 ప్రాంతంలో సింహపురి (ప్రస్తుత నెల్లూరు)ని పరిపాలించు మనుమసిద్ధి మహారాజు ఆస్థానంలో ఉన్న తిక్కనసోయయాజి అనే మహాకవి విరాట పర్వము నుండి మిగిలిన 15 పర్వములు తెనిగించాడు.

తరువాత క్రీ.శ.14 వ శతాబ్దము పూర్వార్ధములో ఎర్రాప్రగ్గడ అను మహాకవి నన్నయ భట్టారకుడు తెనిగించగా మిగిలిన అరణ్య పర్వ శేషమును పూరించాడు.

ప్రస్తుతం మనము అరణ్య పర్వమును పూర్తి చేసుకొని విరాట పర్వములో ప్రవేశిస్తున్నాము. విరాట పర్వము నుండి మిగిలిన 15పర్వములు తెనిగించిన తిక్కనసోమయాజి గురించి తెలుసు కుందాము.

తిక్కన తండ్రి పేరు కొమ్మన దండనాథుడు. తల్లి పేరు అన్నమాంబ. గౌతమ గోత్రం. ఆపస్తంభ సూత్రీకుడు. ఒకరోజు తిక్కనకు తన తండ్రి

మరియు హరిహర నాథుడు కలలో కనిపించారు. హరిహర నాథుడు వ్యాసమహా భారతాన్ని తెనిగించమని తిక్కనను కోరాడు. హరిహర నాథుని కోరిక మేరకు తిక్కన వ్యాసమహా భారతాన్ని విరాటపర్వము నుండి తెనిగించాడు. హరిహరనాథునికి అంకితం ఇచ్చాడు.

నన్నయ తను తెని గించిన మహా భార తాన్ని తన ప్రభు వైన రాజ రాజ నరేంద్రునికి అంకితం ఇస్తే తిక్కన తను తెనిగించిన మహా భారతాన్ని పరమాత్ముడైన హరిహరనాథునికి అంకితం ఇచ్చాడు. అదీ విశేషం.

తిక్కన నిజ జీవితంలో కూడా మహాభారతంలోజరిగిన అతి ప్రసిద్ధమైన అజ్ఞాత వాసము, రాయబారఘట్టం జరిగాయి.

ఆ రోజుల్లో మనుమసిద్ధి నెల్లూరు మండలం పరిపాలిస్తున్నాడు. తిక్కన మనుమసిద్ధి ఆస్థానంలో మంత్రిగా ఉండేవాడు. కాకతీయ సామ్రాజ్యాన్ని గణపతి దేవుడు పరిపాలిస్తున్నాడు. మనుమసిద్ధిని అతని దాయాదులు, అక్కన, బయ్యనలు, రాజ్య భ్రష్టుడిని చేసారు. వారికి కులోత్తుంగ చోళరాజు సాయ పడ్డాడు. అప్పుడు తిక్కన మనుమసిద్ధిని అజ్ఞాతవాసంలో ఉంచాడు. తాను తన శిష్యులతో ఓరుగల్లు ప్రభువు గణపతి దేవుని వద్దకు రాయబారం వెళ్లాడు. గణపతి దేవునికి వ్యాసభారతం వివరంగా చెప్పాడు.

అనుమకొండనుండి వచ్చిన బౌద్ధులను వాదనలో ఓడించాడు. గణపతి దేవుడు తిక్కనను ఏమి కావాలి అని అడిగాడు అప్పుడు తిక్కన నెల్లూరులోని రాజకీయ పరిణామాలను, మనుమసిద్ధి అజ్ఞాతవాసాన్ని వివరించాడు. సహాయం అర్థించాడు. వెంటనే గణపతి దేవుడు సానుకూలంగా స్పందించాడు. కుళోత్తుంగ చోళుని ఓడించాడు. మనుమసిద్ధి దాయాదులను జయించి మనుమసిద్ధిని తిరిగి నెల్లూరు సింహాసనం మీద కూర్చోపెట్టాడు. ఆ విధంగా తిక్కన మనుమసిద్ధి రాజ్యస్థాపనాచార్యుడయ్యాడు.

చారిత్రకాధారాలను బట్టి తిక్కన క్రీ.శ.1210 నుండి 1288 వరకు (78 సంవత్సరాలు) జీవించాడని తెలుస్తూ ఉంది.

తిక్కన కవిత్వ ధోరణిని పరిశీలిస్తే తిక్కన భారత రచనలో నాటకీయత కనపడుతుంది. నన్నయ శ్రవ్య కావ్య ప్రక్రియలో దృశ్యకావ్య మర్యాదలను చొప్పించి నాటకీయతను కావ్య, ఇతిహాస, రచనలలో ప్రవేశపెట్టాడు. దానిని తిక్కన పరిపుష్టి చేసాడు. నన్నయ నాటకీయతలో ఆకృతి శిల్పం కనబడితే, తిక్కన నాటకీయతలో అభినయ శిల్పం అగ్రస్థానంలో నిలుస్తుంది. నన్నయ నాటకీయత ప్రయోగ సంబంధం అయితే, తిక్కన నాటకీయత ప్రదర్శన యోగ్యం అయింది.

అదియును కాక, తిక్కన కాలంలో ఓరుగల్లును గణపతిదేవుడు పరిపాలిస్తున్నాడు అని చెప్పుకున్నాము కదా! కాకతీయుల కాలంలో నాట్యకళ, శిల్పకళ ఎంతో ఆదరణకు నోచుకున్నాయి. ఆయన ఆస్థానంలో ఉన్న జాయప్ప సేనాని నృత్తరత్నాకరం అనే నాట్య గ్రంథాన్ని రచించాడు. ఓరుగల్లు దేవాలయ స్తంభాల మీద చెక్కిన నృత్య భంగిమలు వీటికి ఉదాహరణలు. ఈ పరిస్థితులలో తిక్కన మహాభారతం తెనిగించాడు. తిక్కన మహా భారతాన్ని అటు శ్రవ్యకావ్యం గానే కాకుండా ఇటు దృశ్య కావ్యంగా కూడా మలిచాడు. అందువలన తిక్కన మహాభారతంలో నాటకీయత మనకు స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది.

(తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు వారు ప్రచురించిన శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము విరాటపర్వము పీఠిక ఆధారంగా).

తిక్కన తన మహా భారతాన్ని ఈ క్రింది వచనంతో ప్రారం భించాడు.

మహాభారతంబు సమస్త దురితాపహంబును నభిమత శుభావహంబును, నశుభ హరణంబునుం, గావున నొక్క మహాఫలంబు గోరి జనమేజయుండు కృష్ణద్వైపాయన మహాముని కారుణ్యంబు వడసి తదీయ ప్రియశిష్యుండైన వైశంపాయను వలన వినిన కథ యగుటం జేసి తత్ప్రకారంబు నడపెద; నది యెట్లనినం బరమ పవిత్రులగు పాండుపుత్రు చరిత్రం బుపాఖ్యాన సహితంబుగా వ్యాఖ్యానంబు సేయుచుండ వారల వనవాస సమ్యగనుష్ఠానంబు సవిస్తరంబుగా విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె.

"ఓ మహర్షి! మా తాతలు పాండవులు వనవాసానంతరము అజ్ఞాత వాసమును అతి రహస్యంగా, చాతుర్యంగా, కౌరవులకు తెలియకుండా ఎలాగడిపారో సవిస్తరంగా చెప్పండి." అని అడిగాడు. దానికి వైశంపాయనుడు ఈ విధంగా చెప్పసాగాడు.

"జనమేజయా! పాండవులు తమ వనవాస కాలాన్ని పూర్తి చేసారు. తమతో వచ్చిన బ్రాహ్మణులనందరిని చూచి ధర్మరాజు "అయ్యా! ఇన్నాళ్ల మాతో పాటు మీరూ అడవులలో ఎన్నో కష్టాలు అనుభవించారు. ఇంక మేము అజ్ఞాతవాసము గడప వలసి ఉన్నది. ఈ అజ్ఞాత వాసము కూడా మేము నిర్విఘ్నముగా పూర్తి కావలెనని ఆశీర్వదించండి." అని నమస్కరించాడు.

అప్పుడు ధౌమ్యుడు ధర్మజుని చూచి "ధర్మజా! నీవు ధర్మస్వరూపుడవు. నీ వలెనే పూర్వము ఇంద్రుడు వృత్రాసుర వధానంతరము, బ్రహ్మ హత్యా పాతకము పోగొట్టుకొనుటకు నిషధాచలముమీద, హరి అదితి గర్భంలో వామన మూర్తి గానూ, ఔర్వుడు తన తల్లి తొడలోనూ అజ్ఞాత వాసం గడిపారు. తరువాత కాలము కలిసి వచ్చిన తరువాత వారు తమ తమ పూర్వపు వైభవమును పొందారు. అటులనే నీవు కూడా అజ్ఞాత వాసానంతరము నీపూర్వ వైభవమును పొంద గలవు." అని పలికాడు.

బ్రాహ్మణులందరూ పాండవులను దీవించి తమ తమ ప్రదేశాలకు వెళ్లిపోయారు.

తరువాత ధర్మరాజు తన తమ్ములను చూచి "మనము ఐదుగురము. ద్రౌపది. ఆరుగురం. అజ్ఞాతవాసం గడిపే ఉపాయం చెప్పండి." అని అడిగాడు.

దానికి అర్జునుడు "అన్నయ్యా! మనకు యమధర్మరాజు ఇచ్చిన వరం ఉన్నది కదా మనలను ఎక్కడకు పోయినా ఎవరూ గుర్తుపట్టలేరు. కురు దేశం చుట్టు పాంచాల, ఛేది, మత్స్య , సాళ్వ, విదేహ, బాహ్లీక, దశార్ణ, శూరసేన, కళింగ మగధ, దేశములు సుభిక్షంగా మనకు నివాస యోగ్యంగా ఉన్నాయి. ఈ దేశములలో మనకు అనుకూలంగా ఉన్న రాజ్యములో మనము అజ్ఞాత వాసము గడిపెదము." అని అన్నాడు.

"నాకు తెలిసి విరాటరాజు సద్ధర్మ వర్తి, మంచివాడు, బలవంతుడు అతని పాలనలో మనము అజ్ఞాత వాసము గడపుట ఉచితము అని నాకు తోచుచున్నది. మరి మనము విరాట రాజు కొలువులో ఎవరెవరు ఏమేమి పనులు చేసెదమో వివరంగా తెలపండి." అని అన్నాడు ధర్మరాజు.

ఆ మాటలు విని అర్జునుడు ''అన్నయ్యా! నీవు మహనీయ మూర్తివి. సుకుమారుడవు. ఎంతో ప్రాభవమును అనుభవించినవాడవు. అలాంటి వాడివి నీవు ఒరులను ఎలా సేవించగలవు. నాకు తెలియడం లేదు.'' అని అన్నాడు అర్జునుడు.

''అర్జునా! నాకు శ్రౌతము, స్మార్తము, శకునము, జ్యోతిషము మొదలగు శాస్త్రములు తెలియును. ఈ విద్యలను ప్రదర్శిస్తూ నేను కాలం గడపగలను. నీకు తెలుసుగా నేను ద్యూత ప్రియుడను. విరాట రాజును నా ద్యూతక్రీడతో అలరిస్తాను. ఆయన నా గురించి అడిగితే నేను పూర్వము ధర్మరాజు వద్ద ఉంటూ అతనితో స్నేహంగా ఉండేవాడిని అని చెపుతాను.'' అని పలికాడు.

తరువాత ధర్మరాజు భీముని చూచి ''నా సంగతి సరే భీమా! బకాసురుని, కిమ్మీరుడిని, చంపిన వాడవు. అలాంటి వాడివి సేవకా వృత్తి ఎలా చెయ్యగలవు?'' అని అడిగాడు.

''అన్నయ్యా! నాకు రుచికరంగా వంటలు చేయడం వచ్చు కదా! నేను వంటలవాడిగా విరాటుని కొలువులో చేరుతాను. పైగా నాకు మల్లయుద్ధంలో ప్రావీణ్యం ఉంది కదా. అతని కొలువులో మల్లయుద్ధ ప్రదర్శనలు ఇస్తూ అందరికీ వినోదం కలిగిస్తాను. నా పూర్వ చరిత్రగురించి అడిగితే నేను ఇంతకు

ముందు ధర్మరాజు కొలువులో వంటలవాడిగా ఉండేవాడినని చెబుతాను.'' అని పలికాడు భీముడు.

ధర్మరాజు అర్జునుని చూచి ''అర్జునా! నీ సంగతి ఏమిటి నీవు ఎలాంటి కొలువు చేసెదవు?'' అని అడిగాడు.

దానికి అర్జునుడు ''అన్నయ్యా! నేను దేవేంద్రుని వద్దకు వెళ్లినప్పుడు నన్ను ఊర్వశి కామించగా నేను నిరాకరించాను. అప్పుడు ఊర్వశి నన్ను నపుంసకుడుగా శపించినది. దేవేంద్రుడు ఆ శాపము నన్ను ఈ అజ్ఞాతకాల సమయమున అనుభవించమని, అజ్ఞాత వాస కాలము పూర్తి కాగానే ఆ శాపము నుండి విముక్తి కాగలనని చెప్పాడు. ఆ శాపవశమున నేను పేడి రూపము తాల్చి బృహన్నల అను పేరుతో విరాటుని కొలువులో ప్రవేశిస్తాను. నాకు నాట్య విద్యలో ప్రవేశము కలదు. అంతఃపురము లో ఉన్న ఆడపిల్లలకు నాట్యం నేర్పుతాను. ఇంతకు ముందు నేను ద్రౌపది దగ్గర ఆమె అంతఃపురములో నాట్యాచార్యుడి గా ఉన్నానని చెబుతాను.'' అని అన్నాడు అర్జునుడు.

తరువాత ధర్మరాజు నకులుని చూచి "ఇతడు చాలా సుకుమారుడు అందగాడు ఇతడు తన నిజరూపమును ఎలా దాచగలడు. ఒరులను ఎలాసేవింపగలడు." అని బాధపడ్డాడు.

"అన్నయ్యా! నాకు అశ్వ శిక్షణలో ప్రవేశమున్నది. నేను అశ్వ శిక్షకుడిగా విరాటుని కొలువులో చేరుతాను. అశ్వశాల లోని గుర్రాలకు ఎలాంటి వ్యాధులు రాకుండా చూచుకుంటాను. నేను దామగ్రంధి అనే పేరుతో సంచరిస్తాను. ఇంతకు ముందు ధర్మరాజు వద్ద అశ్వశిక్షకుడిగా ఉన్నాని చెబుతాను." అని అన్నాడు నకులుడు.

ధర్మరాజు నవ్వి సహదేవుని వైపు చూచాడు. "అన్నయ్యా! నాకు పశుపోషణలో అనుభవం ఉన్నది. తంత్రీపాలుడు అనే పేరుతో గోరక్షకుడిగా విరటుని కొలువులో ప్రవేశిస్తాను. ఇంతకు ముందు ధర్మరాజు గోవుల శాలయందు పని చేసినానని చెబుతాను." అని అన్నాడు సహదేవుడు.

"ఇంక మిగిలింది ద్రౌపది సుకుమారి. పనులు చేయించుకొనడమే గాని ఒరులను సేవించి ఎరుగదు. ఇటువంటి ఈ ఉదాత్తచిత్త ఏ పని చెయ్యగలదు." అని మనసులో బాధ పడ్డాడు ధర్మజుడు.

అది గ్రహించిన ద్రౌపది "నేను సైరంధ్రీ వేషంలో మాలిని అనే పేరుతో విరాట రాజు అంతఃపురానికి వెళతాను. విరాటరాజు భార్య సుధేష్ణను ప్రసన్నం చేసుకుంటాను. అందరూ గౌరవించే విధంగా సైరంధ్రీ వ్రతం సాగిస్తాను. ఇంతకు ముందు నేను ద్రౌపది దగ్గర సైరంధ్రిగా పనిచేసానని చెబుతాను." అని పలికింది ద్రౌపది .

"అందరికి అన్ని పనులు కుదిరాయి. మనం అందరం అజ్ఞాతవాసాన్ని నిరపాయంగా గడుపుదాము" అని అన్నాడు ధర్మరాజు. "మన ధౌమ్యు లవారు అగ్ని హోత్రం రక్షిస్తుంటారు. మిగిలిన వారు వారి వారి స్వస్థలాలకు వెళ్తారు. ఎవరైనా మిమ్ములను మా గురించి అడిగిన ద్వైతవనమునుండి ఎటో వెళ్లిపోయినారని చెప్పండి." అని ఆదేశించాడు ధర్మరాజు.

ధౌమ్యుడు పాండవులను చూచి ఇలా పలికాడు. "ధర్మజా! మీరు కురు వంశంలో జన్మించారు. గౌరవంగా బతికారు. ~~ఈ~~సమయంలో పరులను సేవించుట కొంచెం కష్టమే. కాని కాలం మనకు అనుకూలం కాదని మరిచి పోవద్దు. పరాక్రమాలు ప్రదర్శించడానికి ఇది సమయం కాదు. అందువలన అజ్ఞాత వాసం భగ్నమవుతుంది.

రాజులను సేవించేటప్పుడు చాలా జాగ్రత్తగా ఉండాలి. రాజుతో చనువుగా ఉన్నాను అనుకొని రాచ మర్యాదను అతిక్రమిస్తే హాని కలుగుతుంది.

రాజు కన్నా అధికంగా మనము దుస్తులు వేసుకోడంగాని, రాజు కన్నా అధికమైన ఇంటిలో ఉండటంగాని, రాజు కన్నా అధికంగా మాట్లాడటం గాని చెయ్యకూడదు. సహజంగా రాజులు తమ ఆజ్ఞను అతిక్రమించిన వారిని పుత్రులైనా మిత్రులైనా శత్రువులుగానే చూస్తారు.

తాను చేయలేని పనిని కూడా నెత్తిన వేసుకొనకూడదు. తరువాత భంగపాటు తప్పదు.

రాజులవద్ద మౌనంగా ఉండరాదు; అని చెప్పి అధిక ప్రసంగము చేయరాదు. మితంగా, చతుర సంభాషణలతో రాజును ప్రసన్నం చేసుకోవాలి.

అంతఃపుర రహస్యాలను ఎప్పుడూ బయట పెట్టరాదు.

రాజు గారికి చెప్పదగిన మాటలను, రాజుగారు వినదగిన మాటలనే చెప్పాలి.

ఏదైనా ఆసనాన్ని రాజు అనుగ్రహంతోనే అధిరోహించాలి. రాజు కన్నా ఉన్నతమైన ఆసనాన్ని ఎప్పుడూ అధిరోహించరాదు. రాజు అభిమానించాడని పొంగిపోవడం, అవమానించాడని కుంగి పోవడం మంచిదికాదు.

రాజు చెప్పిన పనిని స్థలము, కాలము, ఎండ వాన, ఆకలి, దప్పిక, వీటితో నిమిత్తము లేకుండా శ్రద్ధతో చెయ్యాలి.

రాజధనాన్ని విషంగా భావించాలి. రాజధనాన్ని సంగ్రహించడం ప్రాణాలమీదికి తెచ్చుకోవడమే.

రాజు కొలువులో నవ్వడం, ఆవులించడం లాంటి అనుచిత కార్యాలు చేయరాదు. రాజుగారి శత్రువులతో గాని, వారి దూతలతో గాని సన్నిహితంగా మెలగరాదు.

భటుడు తనకు సంపద కలదు కదా అని ఎక్కువగా భోగింపరాదు. రాజుకు కంటగింపుగా ఉంటుంది.

కాబట్టి ఈ అజ్ఞాత వాస సమయమున మీరు జాగ్రత్తగా అణిగి మణిగి మెలగండి.'' అని చెప్పాడు ధౌమ్యుడు.

‘‘మాకు అన్ని మీరే. మాకు తెలియని ఎన్నోవిషయాలు చెప్పారు తప్పకుండా పాటిస్తాము.’’ అని చెప్పాడు ధర్మరాజు.

ధౌమ్యుని ఆశీర్వాదము పొంది పాండవులు, ధౌమ్యుడు అక్కడి నుండి విరాటు నగరానికి బయలుదేరారు. యమునా నది వెంట నడుస్తున్నారు. మత్స్యదేశం పొలిమేర చేరుకున్నారు. అక్కడ ధౌమ్యుడు ఒక ఆశ్రమంలో నిల్చిపోయాడు.

పాండవులు జనపదముల వెంట కాకుండా అరణ్యముల నడుమ నుండి విరాట నగరం వైపు నడుస్తున్నారు. చాలా దూరం నడిచారు. ద్రౌపది ఇంక నడవ లేక పోయింది. ఇంక విశ్రాంతి తీసుకుందాము అనుకుంది. కాని ధర్మరాజు ఒప్పుకోలేదు. త్వరగా విరాట నగరం చేరాలని అతని కోరిక పట్టుదల. ద్రౌపది ఇంక ఒక్క అడుగు వేయలేను అని చెప్పింది.

ధర్మజుడు నకులుని చూచి ‘‘నకులా! ద్రౌపది అలసి పోయింది. కొంచెం ఎత్తుకొని తీసుకొని రాగలవా!’’ అని అడిగాడు. ‘‘నేనుకూడా బాగా అలసి పోయాను అన్నయ్యా!’’ అన్నాడు నకులుడు. ధర్మరాజు తరువాత సహదేవుని అడిగాడు. అతడూ అదేసమాధానం ఇచ్చాడు. ఇంక అర్జునుని వంతు

వచ్చింది. అర్జునుడు ద్రౌపదిని అవలీలగా ఎత్తుకొని మోసుకుంటూ విరాటనగరం వైపు పయనించాడు.

అంతా విరాట నగరం పొలిమేర సమీపించారు. అక్కడ అందరూ ఆగారు. ధర్మరాజు తన తమ్ములను చూచి “మనం ఈ ఆకారాలతోనూ ఆయుధాలతోనూ నగరంలో అడుగు పెడితే మనలను సులభంగా గుర్తుపడతారు. ముందు మనం మన ఆయుధాలను ఎక్కడైనా దాచి పెట్టాలి.” అన్నాడు.

అందరూ చుట్టుపక్కల చూచారు. పక్కనే శ్మశానం ఉంది. అక్కడకు సామాన్యంగా ఎవరూ రారు. పైగా భూత ప్రేత పిశాచములు తిరుగాడుతుంటాయి అని భయం. అది అనువైన స్థలం అని అనుకున్నారు.

ఆ శ్మశానంలో ఒక జమ్మిచెట్టు ఆకాశం అంటే కొమ్మలతో దట్టమైన ఆకులతో, పగటి వేళలోనే దట్టమైన చీకటితో భయంకరంగా ఉంది. ఆ జమ్మిచెట్టును చూచి అర్జునుడు “అన్నయ్యా ఈ జమ్మిచెట్టుమీద మన ఆయుధాలు భద్రపరుద్దాము.” అని అన్నాడు.

పాండవులు తమతమ ఆయుధాలను అని ఒక చోట చేర్చి వాటిని వెంట్రుకలతో ఉన్న చర్మంలో కట్టారు. పక్కనే ఒక జంతువు చచ్చి పడి ఉంది. ధర్మజుడు దాని చర్మం ఒలిచి తెమ్మని సహదేవునికి చెప్పాడు. ఆ చర్మాన్ని ఆయుధాల మూటకు చుట్టారు. ఆపక్కనే ఒక అనాధ శవం పడి ఉంది. ఆ శవాన్ని కూడా ఆయుధాల మూటతో చేర్చి కట్టారు.

ధర్మరాజు ఆ జమ్మి చెట్టు ఎక్కి ఆ ఆయుధాల మూటను ఒక కొమ్మకు వేలాడ గట్టాడు. ఆ ఆయుధాల మూటకు నమస్కరించాడు. తనకూ అర్జునునికీ తప్ప వేరేవారు ఎవరికీ ఆయుధాల మాదిరి కనపడవద్దని, విషసర్పాల మాదిరి కనపడమని, భీముడు వస్తే అస్సలు కన పడవద్దని వేడుకున్నాడు.

(అజ్ఞాత వాస కాలంలో ఒళ్లుమండి ఎప్పుడైనా భీముడు పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చి తన గదను తీసుకొని కౌరవులను అందరినీ చావగొడతాడని, అజ్ఞాత వాసం భగ్నం అవుతుందని ధర్మజుని భయం).

ధర్మరాజు చెట్టుదిగాడు. చుట్టూ చూసాడు. దూరంగా కొంతమంది పశువుల కాపరులు ఉన్నారు. వారు కూడా ఆ పక్కకు రాకుండా ఒక ఉపాయం పన్నాడు. వారి దగ్గరకుపోయి “అయ్యలారా! మా తల్లి చనిపోయింది.

మా కులాచారం ప్రకారం ఆమె శవాన్ని జమ్మి చెట్టు కొమ్మకు వేటాడ గట్టాలి అందుకే అలా వేటాడ గట్టాము.'' అంటూ శవాకృతిలో ఉన్న తమ ఆయుధాల మూట చూపించాడు. అమాయకులైన ఆ గోపాలురు అదిరి పోయారు. ఆ విషయం ఇతరులకు చెప్పడానికి పరుగు పరుగున వెళ్లారు.

తరువాత ధర్మరాజు యమధర్మరాజును ప్రార్థించాడు. ధర్మరాజుకు సన్యాసి వేషము, భీమునకు వంటలవాడి వేషము, అర్జునునికి పేడి వేషము, నకుల సహదేవులకు అశ్వపాలకుడు, పశుపాలక వేషాలు లభించాయి. మీరు అందరూ ఒకరి వెంట వరుసగా విరాట నగరంలో ప్రవేశించండి అని చెప్పి ముందు తను కమండలం పాచికల కట్ట చంకన పెట్టుకొని నగర ప్రవేశం చేసాడు ధర్మరాజు.

దైవ వశాత్తు ఆ రోజు విరాట రాజు నగరసంచారం చేస్తున్నాడు. దూరం నుండి సన్యాసి వేషంలో ఉన్న ధర్మరాజును చూచాడు. ''ఆహా! ఏమి ఆ ఠీవి ఈ రాజసం రాజ్యాలను ఏలే చక్రవర్తి మాదిరి గోచరిస్తున్నాడు.'' అని మనసులో అనుకున్నాడు. ధర్మరాజుకు ఎదురు పోయి నమస్కరించాడు. ''అయ్యా! తమరు ఎవరు? ఏ ఊరు? మా నగరుకు ఎందుకు వచ్చారు? వివరించండి.'' అని అడిగాడు.

ధర్మరాజు చిరు నవ్వు నవ్వి " నేను బ్రాహ్మణుడను. కురు దేశంలో జన్మించాను. ధర్మరాజు స్నేహితుడను. ప్రస్తుతం సన్యాసాశ్రమము స్వీకరించాను. నాకు జూద విద్యలో ప్రవేశం ఉంది. నా శత్రువులు నా సంపదనంతా జూదం లో అపహరించారు. ఆ అవమానాన్ని భరించలేక దేశం విడిచి వచ్చాను. నా పేరు కంకుడు అంటారు. తమరు సజ్జనులైనా మహారాజులని విని వచ్చాను. నేను నీచ వృత్తి చేయను. నాకు ఒక సంవత్సరం వ్రతం ఉన్నది ఆ వ్రతకాలం తమరి దగ్గర ఉంటాను అనుగ్రహించండి తరువాత నాకు అపకారం చేసిన వాళ్లను వెతుక్కుంటూ వెళతాను." అని అన్నాడు ధర్మరాజు.

"అయ్యా! తమరు మా రాజ్యంలో ఉండటం కన్నా మహాద్భాగ్యం మరొకటి లేదు. నాకు జరిచే మర్యాదలు అన్ని తమరికి జరుగుతాయి. తమరు సంతోషంగా మా నగరులో ఉండండి." అని అన్నాడు

దానికి ధర్మరాజు "నాకు రాచ భోగాలు అక్కర లేదు. నేను హోమం చేయగా మిగిలిన పదార్థం తింటాను. నేలమీద పడుకుంటాను." అని అన్నాడు ధర్మరాజు.

‘‘మీ ఇష్టం వచ్చినట్టు ఉండండి!’’ అన్నాడు విరాటరాజు. ఆ విధంగా ధర్మరాజు విరాటరాజు కొలువులో స్థానం సంపాదించాడు.

తరువాత భీముడు, చేతిలో గరిటతో వంటలవాడిగా ప్రవేశించాడు. విరాట రాజుకు అభివాదం చేసాడు. ‘‘అయ్యా! నేను నాల్గవ జాతి వాడను. వంటలు చేయగలను. నా పేరు వలలుడు. తమరి కొలువులో వంటలవాడిగా ఉంటాను. నేను ఇదివరకు ధర్మరాజు వద్ద వంటలవాడిగా ఉండేవాడిని ఆయనకు ప్రీతిగా రుచికరమైన వంటలు చేసేవాడిని. ధర్మరాజును సేవించినట్టే తమరిని సేవిస్తాను. నాకు మల్లయుద్ధం కూడా వచ్చు. తమరికి వినోదం కూడా కలిగిస్తాను. అనుగ్రహించండి. తమరికి ఇష్టం లేకపోతే వేరే చోటికి పోతాను.’’ అని అన్నాడు భీముడు.

దానికి విరాట రాజు ‘‘నీ మాటలకు నేను ముగ్ధుడనయ్యాను. మా వంటశాలలో చేరు.’’ అని అన్నాడు. ఆ విధంగా భీముడు విరాటుని కొలువులో వంటలవాడయ్యాడు.

అర్జునుడు అందమైన చీర కట్టుతో, రవికతో, చక్కని తలక ట్టుతో, ఆడవేషంలో విరాటరాజు కొలువుకూటం ప్రవేశించాడు. అర్జునునిలో నపుంతకత్వము, ఆడతనము రెండూ మూర్తిభవిస్తున్నాయి.

విరాటుని చూచి ''మహారాజా! నా పేరు బృహన్నల. నేను పేడిని. ఆడపిల్లలకు ఆటపాట నేర్పుతాను. నన్ను తమరి కొలువులో చేర్చుకోండి.'' అని ప్రార్థించాడు.

''అయ్యో ఇంత అందమైన వాడివి నీకు పేడి రూపమా.'' అని అడిగాడు

''అవును మహారాజా! శాప వశమున నపుంసకత్వము అనుభవించవలసి వచ్చినది. పేడితనము వలన ఏ పనీ చెయ్యలేను. చిన్నప్పటి నుండి సంగీతము నృత్యము నేర్చుకున్నాను. అన్నిరకముల వాయిద్యములను కూడా వాయించగలను నాకు అలంకరణ విద్య లో కూడా ప్రవేశమున్నది.'' అని పలికాడు అర్జునుడు.

అతని పేడి వేషంలో ఏమీ దోషము లేదని గ్రహించాడు. వెంటనే తన కుమార్తె ఉత్తరను పిలిపించాడు. తండ్రి పిలుపు నందుకొని ఉత్తర మంద గమనంతో కొలువు కూటమునకు వచ్చింది.

''బృహన్నలా ఈమె నాకూతురు ఉత్తర. ఈమెకు నాట్యం నేర్పగలవా!'' అని అడిగాడు. బృహన్నల వినయంగా నేర్పుతాను అని సమాధానం చెప్పాడు.

''బృహన్నలా నా కూతురు ఉత్తర ఇంకా చిన్న పిల్ల ఆటపాటల మీద మక్కువ ఇంకా పోలేదు. నీవే ఆమెకు కళలయందు ఆసక్తి కలిగించాలి. నర్తనలో తగిన శిక్షణ ఇవ్వాలి. ఈమెకు రక్షకుడిగా ఉండాలి.'' అని పలికాడు.

ఉత్తరను చూ చి ''అమ్మా ఈమె నీ గురువు. ఎలా చెబితే అలా భక్తితో నడుచుకో.'' అని బృహన్నలకు ఉత్తరను అప్పగించాడు. ఆ విధంగా అర్జునుడు బృహన్నల నామంతో విరాటుని కొలువులో చేరాడు.

తరువాత నకులుడు అశ్వపాలకుని వేషంలో విరాటుని కొలువుకూటమునకు వచ్చాడు. అ సమయంలో విరాటుడు తన వద్దకు కొని రాబడిన గుర్రాలను పరిశీలిస్తున్నాడు. నకులుడు కూడా ఆ గుర్రాలను తదేకంగా చూస్తున్నాడు. ఇది గమనించాడు విరాటుడు. అతనికి అశ్వ విద్యలో నైపుణ్యం ఉన్నట్టు ఉన్నది అని తెలుసుకున్నాడు. అతని గురించి వివరాలను తెలుసుకొని రమ్మని తన మంత్రులను ఆజ్ఞాపిస్తున్న తరుణంలో నకులుడు విరాటుని వద్దకు వచ్చి

''మహారాజా! నా పేరు తామగ్రంధి. నా అశ్వ విషయములు అన్నియు తెలియును. అశ్వముల ఆయుఃప్రమాణము చెప్పగలను. అశ్వపోషణ చేయగలను. ఇంతకు ముందు ధర్మరాజు వద్ద అశ్వరక్షణ చేసేవాడిని. కాని

ధర్మరాజు అందరిని వదలి వెళ్లిపోయాడు. విరాటరాజు సుజనుడు, లోకోత్తర చరితుడు అని విని నేను తమరి కొలువులో చేరాలని కోరి తమరిని సేవించాలని వచ్చాను.'' అని అన్నాడు.

విరాటుడు అతని నైపుణ్యానికి మెచ్చి అతనిని తన అశ్వశాలలో చేర్చుకున్నాడు.

తరువాత సహదేవుడు చేతిలో ముల్లుకర్రతో, తలమీద తాళ్ల మూటతో, గోపాలుడి వేషంలో విరాటుని వద్దకు వచ్చాడు. ''మహారాజా! నా పేరు తంత్రీపాలుడు. నేను ఆల మందలను చక్కగా పెంచుతాను. పశువులలో ఉన్న రకాలు నాకు తెలియును పశువుల వ్యాధులకు చికిత్స చేయగలను. ఇంతకు ముందు ధర్మరాజు గారి వద్ద పశుపాలకుడిగా ఉండేవాడిని. నన్ను తమరి కొలువులో పశుపాలకునిగా నియోగించచేయండి.'' అని కోరాడు. విరాటుడు అతని మాటలకు మెచ్చి అతనిని పశుపాలకుడుగా నియోగించాడు.

ఆ ప్రకారం ఐదుగురుపాండవులు విరాటుని కొలువులో వివిధ వృత్తులలో చేరారు. ఇంక మిగిలింది పాండవపత్ని ద్రౌపది.

ద్రౌపది సైరంధ్రీ వేషానికి తగ్గట్టు తలకు కొప్పుపెట్టుకొంది మాసిన చీర ధరించింది. మహారాణి అయిన ద్రౌపది దాసీభావాన్ని మనసులో నింపుకుంది. విరాట నగరం రాజవీధిలో నడుస్తూ అంతఃపురం చేరుకుంది.

ఆ సమయంలో విరాటరాజు పత్ని సుధేష్ణాదేవి విహారం నిమిత్తం రాజప్రాసాదం పైకి ఎక్కి విహారం చేస్తూ రాజవీధి వెంట వస్తున్న సైరంధ్రిని చూచింది. ఆమె అందానికి ఆశ్చర్యపోయింది. ఆమెను తీసుకురమ్మని తన చెలికత్తెలను పంపింది. వారు వెళ్లి సైరంధ్రీవేషంలో ఉన్న ద్రౌపదిని సుధేష్ణ సముఖానికి తీసుకొని వచ్చారు.

‘‘మానినీ నీవు ఎవరవు! నీ కులం ఏది! నీ పేరు ఏమి! ఏపనిమీద ఆ నగరానికి వచ్చావు!’’ అని అడిగింది.

‘‘అమ్మా! నేను సైరంధ్రీజాతి స్త్రీని. నా పేరు మాలిని అంటారు. నాకు ఐదుగురు భర్తలు. నేను ఒకానొక కారణమున నా విరోధుల చేతిలో నా భర్తల ముందే అవమానం పొందాను. అడవులకు వెళ్లాను భర్తలతో సహా అడవులలో ఉన్నాను. బ్రహ్మచారిగా కాలం గడిపాను. ఇంకొక్క నా వ్రతము ఉన్నది. మీరు ధర్మ వర్తనులు అని విని వ్రత కాలం తమరి వద్ద గడపాలని వచ్చాను. నా చేతనైన పనులు చేస్తాను. నేను ఇంతకు ముందు శ్రీకృష్ణుని భార్య సత్యభామ

దగ్గరా, పాండవ పత్ని ద్రౌపది దగ్గరా పని చేసాను. నాకు పూలమాలలు, చెండ్లు కట్టడం తెలుసు. రకరకాల తిలకాలు దిద్దగలను కురులను అందంగా అల్లగలను ముడవగలను.'' అని చెప్పింది ద్రౌపది.

కాని సుధేష్ణకు ఒక సందేహం కలిగింది. ''సైరంధ్రీ! నీవు అందగత్తెవు. నిన్ను చూచి మా రాజు నీ మీద మనసు పడితే నేనేంచేసేది? అసలు ఆడవాళ్లే నిన్ను వింతగా చూస్తారే ఇంక మగవాళ్లు ఎంత? నిన్ను అంతఃపురంలో ఉంచుకోవడం చాలాకష్టం. నాకై నేనే నా వినాశం కోరుకోవడం వంటిది.'' అని పలికింది సుధేష్ణ.

''అమ్మా! తమరు అలా అనవలదు నా భర్తలు బలవంతులు. నీ విషయంలో చాలా జాగ్రత్తగా ఉంటారు ఎవరైనా నన్ను నీచ భావంతో చూస్తే వాడిని నా భర్తలు చంపుతారు. కాబట్టి పురుషులు నా వంక చూడరు. నాకు అలాంటి నీచ బుద్ధులు లేవు. నన్ను మీరు నమ్మవచ్చును. నన్ను తమరి సేవకురాలిగా స్వీకరించండి. కాని నాకు కొన్ని నియమాలు ఉన్నాయి. నేను ఇతరుల ఎంగిలితినను. నీచపు పనులు చెయ్యను.'' అని పలికింది.

సైరంధ్రి మాటలకు సంతోషించి సుధేష్ణ ఆమెను తన వద్ద పరిచారికగా చేర్చుకుంది. ఆ ప్రకారం ద్రౌపది కూడా విరాటుని కొలువులో చేరింది.

పాండవులు, ద్రౌపది అజ్ఞాతంగా విరాటుని కొలువులో వివిధ వృత్తులలో సంతోషంగా కాలం గడుపుతున్నారు.

మహా భారతము విరాట పర్వము

ప్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణము.

ఓం తత్సత్.